

Anšlava Eglīša romāna “Līgavu mednieki” analīze

1. Par autoru un darbu

20. gs. 30. gadu otrajā pusē pēc stāstu krājuma “Maestro” (1936) izdošanas Anšlavs Eglītis bija kļuvis par vienu no pazīstamākajiem latviešu rakstniekiem. Par to liecināja arī viņa pirmā romāna “Līgavu mednieki” publikācija populārajā žurnālā “Atpūta”, kur tas iespiests no 1939. gada 27. janvāra līdz 2. jūnijam ar Valērija Zosta ilustrācijām. Literārajā darbā attēlota daudziem tālaika lasītājiem pazīstama vide un situācijas, kas sniedz konkrētu un vienlaikus vispārīnātu ieskatu Rīgas pilsonisko aprindu sadzīvē.

Avots: [Nacionālā enciklopēdija](#)

Latviešu literatūras un teātra zinātnieks V. Hausmanis A. Eglīša romānu “Līgavu mednieki” apraksta šādi: “Trīsdesmito gadu Rīga... Kādā no ielām majestātisks un varens slejas ciļņiem un skulptūrām, torņiem un tornīšiem rotāts nams. Tas pieder bagātajam Surģeniekam, tur notiek balles un pieņemšanas, viesības un kāršu partijas, skan viesu runas un asprātības, šķind glāzes, vārdu sakot, pulsē dzīve. Kurš gan nealkst dzīvot? Un tāpēc uz Surģenieka namu tiecas jaunieši, un tur ne gluži aicināti, ne saukti salasās vairāki jauni cilvēki, ko Anšlavs Eglītis zobgalīgi dēvē par līgavu medniekiem...”

Darbs nav rakstīts pēc patiesiem notikumiem ar reālām personām. Tomēr Surģenieka tēlā parādās Eglītim pazīstamā advokāta Jāņa Ķuža rakstura iezīmes. Tā A. Eglītis rakstījis vēstulē 1993. gada 13. janvārī. Pie tam, kādā citā vēstulē, ko rakstījis Jāņa Ķuža mazdēls Juris Ķuzis, viņš atpazīst atsevišķās personas no viņa ģimenes, no kurām A. Eglītis ir iedvesmojies un tos iesaistījis savā romānā. Viktors Hausmanis min, ka, iespējams, A. Eglītis pats savu personību un dzīves pieredzi sasaistījis ar vienu no stāstā vadošajiem tēliem – Epaltu.

2. Temats

“Rīgas jauniešu ambīcijas” – tā varētu definēt grāmatas tematu, jo tās saturs atklāj dažādu 20. gadsimta 30. gadu Rīgas jauniešu likteņus, kuri cenšas tikt dzīvē uz augšu, realizējot savus sapņus un sasniedzot mērķus. Tostarp tiek smī pēc respekta un ietekmes savu vienaudžu vidū, kā arī precības ar bagātu vīru vai sievu.

3. Problemātika

Grāmatas galvenā problēma ir jauniešu vēlme atrast piemērotu dzīvesbiedru, kas rezultētos veiksmīgi noslēgtā laulībā. Dažam tā ir vēlme ātri un vienkārši tikt pie lielas bagātības, citam atrast īstu mīlestību vai paaugstināt savu statusu.

Paralēli bagāta dzīvesbiedra meklējumiem, starp jauniešiem tiek risināti jautājumi par to, kā nodrošināt sev jēgpilnu dzīvi un labu nākotni. Piemēram, fokuss uz panākumiem skolā, centieni nopelnīt naudu, gūt lojālus draugus un, protams, laulība.

4. Tēli

Pāvils Epalts – viens no galvenajiem sižeta tēliem jeb līgavu medniekiem. Pēc rakstura noslēpumains un īpatnējs ar savām filozofiskām runām. Stāstā viņš vienmēr pārstēdz pārējos ar savām gudrībām, un neviens viņam nekad neko nevar iebilst pret. Toties dažiem šī iemesla dēļ Epalts pārāk nepatīk, jo viņš vienmēr prot pierādīt savu un šķiet kaitinošs. Epalts nav diez ko turīgs, bet viņš labi tiek galā ar savām iespējām. Jāpiebilst, ka Epaltā atklājas arī jūtīgums, jo atšķirībā no pārējiem, viņš vēlās izjust īstu mīlestību, turklāt viņam ir ļoti grūti tikt galā ar attiecību veidošanu.

Mārtiņš Ķurzēns – otrs no galvenajiem līgavu medniekiem, Epalta klasesbiedrs un draugs. Arī nabadzīgs, toties ne tik komplicēts kā Epalts. Viņš ir mierīgs un diezgan vienkāršs. To pierāda arī viņa taktika līgavas meklēšanā, sakot: “Labākā metode ir ātrākā; kā taisne ir īsākais ceļš starp diviem punktiem, tā solījums precēt starp vīrieti un sievieti.” Tomēr vislabāk Ķurzēnu raksturo viņa gribasspēks, jo, nonākot pašā zemākajā līmenī – slims, nabadzīgs, bez pajumtes, viņš spēj izsisties cauri grūtībām un stāsta beigās pat nonāk līdz brīdim, ka savā darba birojā viņš uzņem Surģenieka meitu Grizeldu, kura, tāpat kā pārējie, iepriekš apsmēja viņu.

Dušelīis – trešais no galvenajiem līgavu medniekiem, Epalta un Ķurzēna bijušais klasesbiedrs. Dušelīis ar neko diženu neizceļas, turklāt ir savtīgs, jo viņš gan ignorē Epaltu un Ķurzēnu un nevēlās ar viņiem sadarboties, gan nekaunīgi uzdzīvo uz savas sievas Grizeldas rēķina. Grizeldas apprecēšanās ar Dušeli viņas biedriem un vecākiem šķita ļoti savāda, ņemot vērā citas iespējas un to, ka Dušelīis bija Grizeldas kalps.

Grizelda Surģeniece – Surģenieka meita. Viņa šķiet ir kā pats Surģenieka nama centrs, ļoti enerģiska, ievērota un savā ziņā arī spītīga. Taču viņas lepnums diezgan smagi cieš līdz ar neveiksmīgo apprecēšanos ar Dušeli un ģimenes bankrotu.

Dagne Surģeniece – kā krass pretstats savai mātai Grizeldai. Viņa ir ļoti mierīga, vienmēr klusiņām nosēdusies kaut kur malā, kad notiek jebkāda rosība, jo viņa jūtas diezgan neiederīga šajā jauniešu lokā. Nevienam viņai arī īsti nepievērš lielu uzmanību. Tikai vienreiz, Epaltam aiz intereses pie viņas piesēžoties aprunāties, viņa kļuva runīga un jūsmoja par dzīvi laukos, kas viņai ļoti patika.

Visvaldis Surģenieks – Surģenieka dēls. Jauniešu vidū gan starp puisiem, gan meitenēm tiek augsti cienīts. Viņš ir izskatīgs, turīgs un ar labām manierēm. Meitenes viņam nav problēma, turklāt arī daudzi no puisiem cenšas viņam līdzināties, piemēram, Vanckars.

Nikolīne – Surģenieka sekretāre. Grāmatas sākumā viņa parādās diezgan reti, jo lielākoties tikai strādā savā kabinetā un īpaši neiesaistās. Epaltam, pirmoreiz meiteni ieraugot, viņa likās ļoti īpatnēja un noslēpumaina, taču pievēršas viņš viņai tikai vēlāk. Stāstam ritot, kad Nikolīne ierodas uz Grizeldas un Dušeļa kāzām, daudziem viņa izrādās ļoti simpātiska, turklāt skaista savā naivumā. Arī Epalts viņu apbrīno. Patiesībā daudzi viņu iekāro un viņai ir veseli trīs mīlnieki – Surģenieka nama mājskolotājs Šeturiņš, Visvaldis un Epalts. Lai gan šķietami vienkārša, izrādās, ka viņa ir diezgan noslēgta un nav tik viegli gūt viņas uzmanību.

Dušeļa sieva Karlīne Priga, Surģenieki, Majori u.c.

5. Autora valodas raksturojums

Lasot A. Eglīša romānu “Līgavu mednieki”, var just, ka lietotā valoda ir mazliet atšķirīga no 21. gadsimta valodas, bet vairāk raksturīga 20. gadsimta 30. gadiem dažādo latvju vārdu un izteicienu dēļ, kas vairs nav tik plaši izmantoti. Piemēram, “atzveltnī čurnēja kāds šaurplecains

jauneklis” vai “dienā stelķēja vai pa kilogramu sviestu ribās”. Pie tam, atrodami arī interesanti salīdzinājumi un aforismi, piemēram, mēness gaisma ir “kā kausēts metāls” vai lūpas pārsprāgst “kā kukurūzas pākstis”. Aforismi – “Katrs vīrietis savā ziņā ir sievietes ārsts” vai “Skūpsti ir kā nauda, ja piedrukā par daudz, krītas vērtība”. Raksturīgi arī žargonvārdi un teicieni, kā, piemēram, “.. tas velna Gumijkāja.. ielika nāvīgu kloķi” vai “.. iesim vienu ceļu, kausim vienu teļu”. Lasītāja uzmanību noteikti arī pievērsīs tēlu detalizētais raksturojums, jo tas vienmēr ir ļoti specifisks un patiesi tēlainis, piemēram, grāmatas sākumā Māriņa Ķurzēna seja raksturota šādi: “Tiešām, griestu spuldzes apgaismota, Ķurzēna seja izskatījās gandrīz baiga. Zem milzīgās, velvētās pieres un mongoliskiem vaigu kauliem biezēja dziļas ēnas. Šaurās lūpas kā melns mats locījās rūgtenā smīnā. Mārtiņš atgādināja apustuli vai askētu baroka gleznu “pagraba apgaismojumā”.” Izskaidrojums šādai prasmīgai tēlu vizualizācijai varētu būt A. Eglīša izglītība Latvijas Mākslas akadēmijā un pieredze, strādājot par zīmēšanas skolotāju.

Varbūt var rasties priekšstats, ka latviešu valodu, rakstītu pirms gandrīz simts gadiem, būtu sarežģītāk saprast, bet īstenībā autors raksta pārsteidzoši skaidri un mūsdienu lasītājam saprotami, pat skanīgi. Daudzviet izmantoti arī anglicismi, kas var pat izbrīnīt, ņemot vērā, ka anglicismu ienākšana latviešu valodā vairāk raksturīga šim gadsimtam. Tostarp izmantoti tādi vārdi kā “familiārs”, “defilēt”, “konfirmācija” u.c.

6. Citāti

261. lapa, Ķurzēns un Grizelda: “Piepeši Grizli elpa uztraukumā iecirtās. – Grāfs... – Viņa neskanīgi nokustināja lūpas, bet svešais saprata. Viņa bālās mutes plānais naža grieziens izlocījās rūgtenā smīnā; strupi kā knābdams palocījies, viņš teica: – Grāfs Deguns de Knibēns, cienītā kundze.” Šis brīdis stāstā manī izraisīja patīkamu pārsteigumu, jo par Ķurzēnu jeb iesaukā Grāfu Degunu de Knibēnu sen nekas netika minēts, turklāt daudzi Surģenieka nama biedri, tai skaitā Grizelda, bija apsmējuši Ķurzēnu, un tādēļ viņš namu bija pametis. Esot prombūtnē, Ķurzēns laiku pavadīja uzlabojot savu veselību un strādājot pie saviem ienākumiem, kas man likās ļoti godājami, jo ne katrs ir spējīgs uz šādu nepadošanos un gribasspēku. Viņa pēkšņā atgriešanās brīdī, kad notika Surģenieku sabrukums, bija negaidīta, toties cienāma, ņemot vērā, ka bez naida viņš uzņēma Grizeldu savā birojā.

274. lapa, Epalts saka Imantam: “Draugs Imant, dzīve ir cīņa. Spert soli nozīmē cīnīties. Elpot – cīnīties. Cīņā tevi trenc jūtas un dziņas, spiež apstākļi, mudina biedri, un cilvēks ir tik

liels, cik liela viņa cīņa. Pieraugi, ka nenocīnies savu mūžu gar niekiem.” Grāmatas beigās šis citāts, ko sacīja Epalts, man likās ļoti dziļdomīgs un piesaistīja manu uzmanību. Izlasījis stāstu un piedzīvojis šo jauniešu pieredzes, it īpaši Epalta, kurš man patika visvairāk, šie vārdi man šķita atbilstoši visai grāmatai. Manuprāt, dzīve kā cīņa ir būtisks secinājums, ko iemāca šis stāsts un tēli, kuriem neatlaidība ir ļoti raksturīga īpašība.

7. Pārdomas

Jauniešu tieksmes Anšlava Eglīša romānā “Līgavu mednieki”

Pirmais iespaids, lasot A. Eglīša romānu “Līgavu mednieki”, nebija iepriecinošs. Likās, ka lasīt par kaut kādu jauniešu klasiski raksturīgām vēlmēm, kā izcelties vienaudžu vidū, muļķīgu mīlestību, centieniem izrādīties un līdzīgām neprātībām, mani garlaikos. Nezaudējot cerību, stāstam attīstoties, interesantās situācijas un neparastās jauniešu dzīves tomēr mani aizrāva un piesaistīja.

Sākumā, kad autors grāmatā iepazīstina ar Surģenieka namu, tās biedriem un pašiem līgavu medniekiem – Epaltu, Ķurzēnu un Dušeli – mani pārņēma bažas, ka neko jēdzīgu no grāmatas neiegūšu. Tomēr drīz vien man iepatikās lasīt, kā šie dažādie jaunieši, simts gadu senākā vidē, Rīgā, meklē risinājumus labākai dzīvei ar tālaika iespējām. Tas ļāva izprast to, kā mana vecuma jaunieši tolaik domāja un kādas bija viņu intereses. Saistošākie, manuprāt, ir Epalts un Ķurzēns, kuri arī ir vadošie romāna tēli. Viņi abi ir ļoti attapīgi un spējīgi tikt uz priekšu. Epaltā tā ir viņa pārliecība un filozofiskās runas, neskatoties uz to, ka īsti ar neko neizceļas, kā arī neatlaidība, ko pavisam labi varēja spriest pēc viņa centieniem gūt Nikolīnes uzmanību. Ķurzēns gan bija mazliet savādāks, pēc rakstura klusāks, tomēr viņš savu gribasspēku vērsa pareizāk, proti, Epaltam tie bija nepārtraukti centieni iegūt līgavu caur pierunāšanu un iespaidošanu. Piemēram, viņš speciāli gāja dejošanas kursos, lai apgūtu dejošanas prasmes, un rakstīja vēstules. Ķurzēna metodika bija atšķirīgāka. Ķurzēns apcēla savu bijušo klasesbiedreni Karlīni, kura viņam nemaz nelikās simpātiska, bet kurai bija kaut cik bagātības, un, pierunājis viņu pārdot savu māju, viņam ar Karlīnas kapitāli izdevās attīstīt ienesīgu peļņu caur nekustamo īpašumu tirdzniecību.

Uzskatu, ka šis romāns ir labs ieskats 20. gs. 30. gadu jauniešu darbīgajai ikdienai Rīgā, turklāt autoram ir sanācis ļoti ieinteresējoši un tēlaini attēlot dažādās situācijas un uzrakstīt par šo

cilvēku pieredzēm. Patīkami, ka autors nevairījās līdz pašam smalkumam un atklātībai rakstīt par jauniešu ambīcijām un izdarībām.